

Çalışan Ebeler İle Ebelik Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Eğilimleri

Critical Thinking Dispositions of Working Midwives and Midwifery Students

Gülcan GÜLER¹, Ayça ŞOLT KIRCA², Hatice KAHYAOĞLU SÜT³, Seçil HÜR⁴

ÖZ

Bu araştırma klinikte çalışan ebeler ve ebelik bölümü 3. ve 4. sınıfta olan öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi amacıyla planlanmıştır.

Araştırma tanımlayıcı ve kesitsel tiptedir. Veriler 15 Ocak- 31 Mart 2018 tarihleri arasında toplanmıştır. Çalışma, XX bölgesinde yer alan devlet hastaneleri ve XX Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Ebelik Bölümünde yürütülmüştür. Çalışma için gerekli izinler alınmıştır. Veriler, sosyo-demografik özellikler ve Eleştirel Düşünme Eğilim Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde; Mann Whitney-U testi, Kolmogorov Smirnov, Kruskal-Wallis Testi ve Non parametrik korelasyon analizi kullanılmıştır.

Çalışmaya katılan ebelik öğrencileri ile çalışan ebelerin eleştirel düşünme düzeylerinin yüksek olmadığı ve çalışan ebeler ile ebelik öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Eğilim Ölçeğinden aldıkları toplam puan ortalamaları ile alt boyut puanları arasında anlamlı fark olmadığı saptanmıştır. ($p > 0.05$).

Hem çalışan ebelerin hem de ebelik öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilim düzeylerinin düşük olduğu saptanmıştır. Bu nedenle ebelik eğitim programlarında eleştirel düşünme derslerine yer verilmesi, probleme dayalı eğitim modellerinin eğitim programlarına entegre edilmesi ve mesleki eğitim etkinliklerinin artırılarak katılımın teşvik edilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Eleştirel Düşünme, Ebe, Öğrenci.

ABSTRACT

This study was designed to examine critical thinking dispositions of the midwives working in the clinic and the third- and fourth-year midwifery students.

This is a descriptive and cross-sectional study. The data were collected between 15 January-31 March 2018. The study was conducted in the XX region's Hospitals and in Midwifery Department of XX University. Necessary permissions were taken for the study. The data were collected by information form, Critical Thinking Disposition Instrument. Mann Whitney-U test, One-Sample Kolmogorov Smirnov, Kruskal-Wallis Test, and Non-parametric correlation analysis were used to assess the data.

It was determined that the critical thinking levels of midwifery students participating in the study and working midwives were not high, and that there was no significant difference between the total score averages of the working midwives and midwifery students from the Critical Thinking Disposition Scale and the sub-dimension scores. ($p > 0.05$).

It was determined that the critical thinking disposition levels of the working midwives and the midwifery students were low. It is recommended to involve critical thinking courses in midwifery curricula, integrate problem-based educational models into curricula, and to encourage participation by increasing vocational training activities.

Keywords: Critical Thinking, Midwives, Students.

Bu çalışma 1. Uluslararası Ebelik Günleri'nde sözel bildiri olarak sunulmuştur.

¹Uzman Hemşire, Gülcan GÜLER, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği, Kırklareli Eğitim Araştırma Hastanesi, glcandemirci@yahoo.com, ORCID: 0000-0002-4852-4044

²Doktor Öğretim Üyesi, Ayça ŞOLT KIRCA, Ebelik, Kırklareli Üniversitesi, Sağlık Yüksek Okulu, aycasolt@hotmail.com, aycasolt@klu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-6733-5348

³Doçent, Hatice KAHYAOĞLU SÜT, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği, Trakya Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, haticesut@yahoo.com, ORCID: 0000-0001-8840-6846

⁴Araştırma Görevlisi, Seçil HÜR, Ebelik, Kırklareli Üniversitesi, Sağlık Yüksek Okulu, secilhur0408@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8348-8587

İletişim / Corresponding Author:
e-posta/e-mail:

Seçil HÜR
secilhur0408@gmail

Geliş Tarihi / Received: 26.10.2020
Kabul Tarihi / Accepted: 07.01.2021

GİRİŞ

Eleştirel düşünme; bir problem hakkında karar vermeden önce, probleme ilişkin yorumun iyi yapılması için mevcut bilginin gözden geçirilip değerlendirilmesi olarak tanımlanmaktadır.¹ Eleştirel düşünme eğilimi, biliş, bilgi ve zihinsel yeteneği geliştiren eleştirel düşünme becerilerinin bir bileşenidir.^{2, 3} Eleştirel düşünme eğilimi, neye inanılacağına ve ne yapılacağına karar vermek için eleştirel yetenekleri kullanmak için sürekli içsel motivasyonla karakterizedir.^{4,5}

Günümüzde sağlık bakımındaki hızlı ve köklü değişiklikler, sağlığı yükseltme, teknolojidaki gelişmeler ve bireylerin iyilik halini arttırmak amacıyla çok sayıda çalışma yapılmaktadır. Bu sebeple, sağlık bakımında görevli profesyonellerinin çağdaş bilgi ve uygulama ile ilgili temel kavramlara hâkim olması, hayat boyu öğrenim ilkesinin benimsemesi, edinilen yeni bilgi ve becerilerin birey, aile ve toplumun sağlık bakım hizmetlerinde kullanılabilmesi gerekmektedir.⁶ Bu gelişmeler sonucu günümüz sağlık hizmetlerinde “deneme yanılma” ya da “görme, duyma, yapma” yolu ile öğrenme şekilleri bırakılarak, bunun yerine bilgi ve beceri ile birlikte yeteneklerin kazanılmasına, hasta bakımında eleştirel düşünme ve karar verme becerilerinin geliştirilmesini sağlayan inovatif yaklaşımlara bırakılmaktadır.⁷ Sağlık profesyonellerinin, eleştirel düşünme becerilerini uygulamadan bir hastanın problemini değerlendirmesi mümkün değildir. Ebeler bakım yöntemleri ve toplanan verilerin yorumlanması konusunda kararlar alırken, hızlı ve doğru kararlar vermeleri eleştirel düşünme eğilim düzeyine bağlıdır.⁸

Zaman içinde eleştirel düşünme, ebeler eğitiminin önemli bir bileşeni haline gelerek, ebeler disiplininin ayrılmaz bir parçası olmuştur.⁹

Ebelerin eleştirel düşünme becerilerini öğrenmelerinin birçok nedeni vardır. İlk neden, düşünmenin problem çözmede anahtar bileşen olması ve bu yeterliliklere

sahip olmayan hemşirelerin sorunun bir parçası haline gelmesidir. Ek olarak, ebeler kritik durumlarda bağımsız ve hızlı bir şekilde büyük kararlar alabilmelidir. Eleştirel düşünme becerileri, temel verileri belirlemelerine ve acil müdahale gerektiren sorunlar ile yaşamı tehdit etmeyenler arasında ayırım yapmalarına olanak tanır. Bu nedenle ebeler, eylemleri üzerinde derinlemesine düşünebilmeli ve kesin ve doğru kararlar almak için her eylemin olası sonuçlarını göz önünde bulundurabilmelidir.¹⁰

Eleştirel düşünme bir öğrenme aracı olarak öğrencilere mantık sanatını öğretir ve sınıfın dışında ortaya çıkan dinamik durumlara hazırlık yapmaya teşvik eder. Ebelerlik yönetim sürecini sağlıklı ve güvenli bir şekilde yürütmek için meslek mensupları eleştirel düşünebilmelidirler. Problem tanımlama, veri toplama, değerlendirme, planlama ve uygulama süreçlerinin yönetimi ile zihin nitelikleri, akıl yürütme becerileri ve düşünce biçimi gibi unsurlar eleştirel düşünme süreçleri ile paraleldir.¹¹ Güvenli ve etkili hasta bakım sonuçları elde etmek için bilgece karar verme, doğru yargılama ve etkin iletişim ebelerlik uygulamaları için son derece önemlidir ve bakım sürecinin ayrılmaz bir parçasıdır.¹²

Eleştirel düşünme öğrenme sonucunda gelişen bir süreçtir. Klinik muhakeme de bu sürecin sonucudur. Klinik muhakemenin geliştirilmesi, sağlık profesyoneli olmanın en önemli ve zorlu görevlerinden biridir.¹³ Ebelerlik eğitiminin içeriği, mezun olduktan sonra karmaşık, hızlı ve belirsiz çalışma ortamlarında etkili bir şekilde çalışmayı gerektirmektedir.¹⁴

Bu nedenle eleştirel düşünme tüm sağlık çalışanları için önemli olduğu kadar ebelerlik mesleğini icra edecek kişiler için de oldukça önem taşımaktadır.¹⁵ Sağlık profesyoneli yetiştiren okullarda ebelerlik öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimlerine yönelik çok sayıda çalışma yapılmış olmasına^{1, 3-4, 6-10, 12-13, 15, 18-23, 26-28, 30} rağmen, ebelerlik öğrencileri ile sahada çalışan ebelerin eleştirel düşünme

eğilimlerinin incelenmesi yönelik yapılmış çalışma bulunmamaktadır. Bu araştırma, ebelik öğrencileri ile sahada çalışan ebelerin eleştirel düşünme eğilimlerinin incelenmesi amacıyla tanımlayıcı ve kesitsel bir çalışma olarak planlanmıştır.

Bu araştırma ile klinikte çalışan ebeler ile 3. ve 4. sınıf düzeyinde eğitim gören ebelik öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimleri incelenecektir.

MATERYAL VE METOT

Araştırmanın Türü

Araştırma tanımlayıcı ve kesitsel tipte bir çalışmadır.

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman

Çalışma 15 Ocak- 30 Mart 2018 tarihleri arasında XX ili Kamu Hastaneler Birliği'ne bağlı olan 5 devlet hastanesinin kliniklerinde çalışan ebe sayısının en fazla olduğu 3 devlet hastanesi ile XX Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulunda yapılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini XX ili Kamu Hastaneler Birliği'ne bağlı olan 3 devlet hastanesinde çalışan ebeler (N=70) ve XX Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulunda 3. ve 4. sınıf Ebelik Bölümü'nde eğitim gören öğrenciler (N=100) oluşturmuştur. Araştırmanın örnekleme; hastanelerin poliklinik, servis ve doğumhanelerinde çalışan, çalışma kriterlerine uyan ve çalışmaya gönüllü olarak katılan ebeler (n:53) ile üniversitenin 3. ve 4. sınıf ebelik bölümünde okuyan, verilerin toplandığı tarihlerde okulda bulunan, çalışma kriterlerine uyan ve çalışmaya katılmayı kabul eden öğrenciler (n:61) dahil edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri toplanırken, çalışan ebeler ve ebelik öğrencileri için sosyo-demografik özelliklerin yer aldığı tanıtıcı bilgi formu ve UF/EMI (University of Florida Engagement, Maturity and Innovativeness) Eleştirel Düşünme Eğilim Ölçeğinin Türkçe Formu kullanıldı.

Tanıtıcı Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından literatür incelenerek hazırlanan bu form çalışan ebeler ve ebelik öğrencileri için ayrı ayrı düzenlenmiştir. Bu formlar sosyo-

demografik özellikler (yaş, cinsiyet vb) eleştirel düşünme eğilimi üzerine etkili olabilecek kitap okuma sıklığı, aile yapısı ve okulda eleştirel düşünme ile ilgili ders alıp almadığı gibi soruları içeren çalışan ebelere yönelik 26, ebelik öğrencilerine yönelik 33 sorudan oluşmaktadır.

UF/EMI (University of Florida Engagement, Maturity and Innovativeness) Eleştirel Düşünme Eğilim Ölçeği

Irani ve ark. tarafından 2007 yılında eleştirel düşünme eğilimini doğru şekilde ölçebilmek amacıyla 5 puanlık likert tipte geliştirilmiştir (1=kesinlikle katılmıyorum; 5=kesinlikle katılıyorum).¹⁶ Ölçekten alınan puan arttıkça kişinin eleştirel düşünme eğilimi artmaktadır. UF/EMI' Ölçeğinin alt boyutları, "Katılım", "Bilişsel Olgunluk" ve "Yenilikçilik" tir. Ölçeğin "Katılım" alt boyutunda 11 madde, "Bilişsel Olgunluk" alt ölçeğinde 8 ve "Yenilikçilik" alt boyutuna ait 7 madde yer almaktadır. Ölçeğin Cronbach alfa değeri 0,94'tür. Bu çalışma ölçeğin Cronbach alfa değeri 0,96 olarak bulunmuştur. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 25, en yüksek puan ise 125'dir. Ölçeğin Türkçeye uyarlanmasına yönelik geçerlik ve güvenilirlik çalışması Kılıç ve Şen tarafından 2014 yılında yapılmıştır.¹⁷

Verilerin Toplanması

15 Ocak- 31 Mart 2018 tarihleri arasında, katılımcılarla yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak ortalama 20-30 dakikalık sürede toplanmıştır. Veriler bilgisayar ortamında SPSS 22.0 programı ile Mann Witney-U testi, Kolmogorov Smirnov, Kruskal-Wallis testi ve non parametrik korelasyon analizleri kullanılarak değerlendirildi. İstatistiksel olarak $p<0.05$ anlamlı olarak kabul edilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın etik uygunluğu için XX Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Etik kurulundan 12/01/2018 tarih ve No=P078R00 kodlu etik kurul onayı alınmıştır. Ayrıca XX ili Kamu Hastaneleri Birliği (31/05/2017-82030386/799) ve XX Üniversitesi Sağlık Yüksekokulundan (22/05/2017-E.9509) yazılı kurum izinleri alınmıştır. Eleştirel Düşünme Eğilim Ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirliğini yapan

Ahmet İlhan Şen'den bu çalışmada ölçeğin kullanımı için yazılı izin alınmıştır.

Araştırmanın Kısıtlılıkları

Araştırma bir ilde ve bir üniversitenin sağlık yüksek okulunda öğrenim gören ebelik öğrencilerinin olasılıksız örnekleme yöntemi ile belirlenmesi, verilerin belirli bir zaman aralığında toplanması ve çalışma sonuçlarının genellenememesi araştırmanın kısıtlılıkları arasında yer almaktadır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmada ebelik öğrencilerinin yaş ortalamasının $22,2 \pm 1,8$ (min:20-max:31) olduğu belirlenmiştir. Ebelik öğrencilerinin tanımlayıcı özellikleri incelendiğinde; çalışmaya katılan öğrencilerin %44,3'nün 3.sınıf, %55,7'nin 4.sınıf öğrencisi olduğu, öğrencilerin %44,3'nün lisans eğitimindeki başarı düzeylerinin 'iyi', %50,8'nin 'orta' olduğu, %41'nin düz lise mezunu olduğu, %49,2'nin yurttan yaşadığı, %50,8'nin hayatının büyük bir kısmını ilde geçirdiği saptanmıştır. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun (%85,2) 2 ya da 3 kardeşi olduğu, %95,1'nin çekirdek aile yapısına sahip olduğu, %80,3'nün annesinin eğitim düzeyinin ilköğretim ve altı, %70,5'nin annesinin mesleğinin ev hanımı olduğu, %62,3'nün babasının eğitim düzeyinin ilköğretim ve altı ve %44,3'nün babasının mesleğinin serbest meslek olduğu, %31'nin ise memur ya da emekli olduğu ve öğrencilerin ailelerinin aylık gelirleri sorgulandığında ise %62,3'nün gelirinin gidere denk olduğu belirlenmiştir.

Araştırmada çalışan ebelerin yaş ortalamasının $42,6 \pm 8,2$ (min:24, max:65) olduğu belirlenmiştir. Çalışan ebelerin diğer tanımlayıcı özellikleri incelendiğinde %52,8'nin kadın doğum ve çocuk servisinde, %47,2'nin diğer kliniklerde görev yaptığı saptanmıştır. Ebelerin %47,2'nin sağlık meslek lisesi sonrasında 2 yıllık açık öğretim okuduğu, %30,2'nin lisans tamamlama programı ile lisans mezunu olduğu, %56,6'nın ilçede yaşadığı, %62,3'nün 2 ya da 3 kardeşinin olduğu, %75,5'nin çekirdek aile yapısına sahip olduğu ve %67,9'nun

aylık gelirlerinin giderlerine denk olduğu belirlenmiştir.

Araştırmada ebelik öğrencisi ile çalışan ebelerin eleştirel düşünme eğilimlerini etkileyebilecek diğer faktörlere ilişkin bulgular incelendiğinde; ebelik öğrencilerinin %50,8'nin, çalışan ebelerin ise %47,5'nin kitap okuma sıklığını 'bazen' olarak ifade ettiği, ebelik öğrencilerinin gündemi en çok (%80,3) sosyal medyadan takip ettiği, çalışan ebelerin ise gündemi daha çok (%69,8) haberlerden takip ettiği saptanmıştır. Ebelik öğrencilerinin %54,1'nin, çalışan ebelerin ise %66'nın sosyal aktivitelere ara sıra katıldığı, ebelik öğrencilerinin %45,9'nun okul hayatı boyunca mesleki etkinliklere katılmadığı, çalışan ebelerin ise %84,9'nun mesleki etkinliğe katılmadıkları görülmüştür. Sadece ebelik öğrencilerinde sorgulanan eleştirel düşünme dersi alma durumu incelendiğinde; %90,2'nin eleştirel düşünme dersi almadığı bildirilmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Ebelik Öğrencileri İle Çalışan Ebelerin Eleştirel Düşünme Eğilimlerini Etkileyebilecek Faktörlere İlişkin Bulgular (n=61, n=53)

Değişkenler	Ebelik öğrencisi		Çalışan Ebeler		
	n	%	n	%	
Kitap okuma sıklığı	Sık Sık	23	37,7	9	16,9
	Bazen	31	50,8	29	54,9
	Her zaman	6	9,9	10	18,9
	Hiç	1	1,6	5	9,3
	Toplam	61	100	53	100
Sosyal medyayı takip etme sıklığı	Sık Sık	38	62,3	18	34
	Bazen	10	16,4	23	43,4
	Her Zaman	12	19,7	7	13,2
	Hiç	1	1,6	5	9,4
	Toplam	61	100	53	100

Tablo 1 (Devamı). Ebelik Öğrencileri İle Çalışan Ebelerin Eleştirel Düşünme Eğilimlerini Etkileyebilecek Faktörlere İlişkin Bulgular (n=61, n=53)

Değişkenler		Ebelik Öğrencisi		Çalışan Ebeler	
		n	%	n	%
Takip ettiğiniz sosyal medya ağları nelerdir?*	İnstagram	54	88,5	37	69,8
	Facebook	38	62,3	18	34
	Snachat	17	27,9	8	15,1
	Twitter	27	44,3	11	20,8
Gündemi en çok nerden takip ediyorsunuz? (Gündemin takip edildiği yer)	Sosyal medya	49	80,3	9	17
	Haberler	12	19,7	37	69,8
	Diğer (köşe yazarları, takip etmiyorum)	-	-	7	13,2
	Toplam	61	100	53	100
Sosyal aktivitelere katılma sıklığı	Katılıyorum	26	42,6	12	22,6
	Ara sıra katılıyorum	33	54,1	35	66
	Hiç katılmam	2	3,2	6	11,3
	Toplam	61	100	53	100
Okul hayatı boyunca /Meslek hayatında mesleki kongre, konferansa katılma durumu	Evet	33	54,1	8	15,1
	Hayır	28	45,9	45	84,9
	Toplam	61	100	53	100
Okulda eleştirel düşünme adlı bir ders aldınız mı?	Evet	6	9,8	-	-
	Hayır	55	90,2	-	-
	Toplam	61	100	53	100
Okulda bu dersi alan öğrencilerin, eleştirel düşünme eğilimlerini olumlu yönde etkiledi	Evet	6	9,8	-	-
	Hayır	55	90,2	-	-
	Toplam	61	100	53	100

Çalışmada ebelik öğrencilerinin %98,4'nün, çalışan ebelerin ise tamamının kendisini adil biri olarak tanımladığı, ebelik öğrencilerinin tamamının ve çalışan ebelerin %96,2'nin sorumluluk üstlenebildiği, ebelik öğrencilerinin %98,4'nün, çalışan ebelerin ise %90,6'nın yeni fikirlere açık olduğu saptanmıştır. Ebelik öğrencilerinin %95,1'nin, çalışan ebelerin ise %90,6'nın kendine güvendiği, ebelik öğrencilerinin %91,8'nin, çalışan ebelerin ise %81,1'nin azimli biri olduğu, ebelik öğrencilerinin %80,3'nün, çalışan ebelerin %77,4'nün araştırmacı bir kişiliğe sahip olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ebelik öğrencilerinin %90,2'nin, çalışan ebelerin %81,1'nin sorgulayıcı bir yapılarının olduğu, ebelik öğrencilerinin %75,4'nün, çalışan ebelerin ise %66'sının yaratıcı olarak kendilerini tanımladığı ve ebelik öğrencilerinin %82'nin, çalışan ebelerin ise %66'nın risk alabildiği belirlenmiştir. Herhangi bir problem ile

karşılaştıklarında ebelik öğrencilerinin %75,4'nün, çalışan ebelerin ise %71,7'nin genel tavrının karşılaştıkları sorunu kendi kendilerine giderdikleri tespit edilmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Ebelik Öğrencileri İle Çalışan Ebelerin Kişisel Özelliklerine Ait Bulgular (n=61, n=53)

Kişisel Özellikler	Seçenekler	Ebelik öğrencisi		Çalışan Ebeler	
		n	%	n	%
Adil birimisiniz?	Evet	60	98,4	53	100
Sorumluluk üstlenir misiniz?	Evet	61	100	51	96,2
Yeni fikirlere açık mısınız?	Evet	60	98,4	48	90,6
	Evet	58	95,1	48	90,6
Kendinize güvenir misiniz?	Hayır	3	4,9	5	9,4
	Toplam	61	100	53	100
Azimli birimisiniz?	Evet	56	91,8	43	81,1
	Hayır	5	8,2	10	18,9
	Toplam	61	100	53	100
Araştırmacı bir kişiliğe sahip misiniz?	Evet	49	80,3	41	77,4
	Hayır	12	19,6	12	22,6
	Toplam	61	100	53	100
Sorgulayıcı bir yapınız var mı?	Evet	55	90,2	43	81,1
	Hayır	6	9,8	10	18,9
	Toplam	61	100	53	100
Yaratıcı mısınız?	Evet	46	75,4	35	66
	Hayır	15	24,6	18	34
	Toplam	61	100	53	100
Risk alır mısınız?	Evet	50	82	35	66
	Hayır	11	18	18	34
	Toplam	61	100	53	100
Herhangi bir problem ile karşılaştığımızda tavrınız ne olur?	Problemi ben gideririm	46	75,4	38	71,7
	Annem ve babamdan yardım alırım	7	11,5	9	17
	Çok yakın arkadaşlarımdan yardım alırım	8	13,1	6	11,3
	Toplam	61	100	53	100

Araştırmada ebelik öğrencilerinin %52,5'nin genel aile yapısının koruyucu aile yapısına sahip olduğu, %73,8'nin aile içinde siyasi konularda herkesin sözü geçtiği, %60,7'nin aile içi sorunları hep birlikte çözdüğü, %80,3'nün eğitim öğretim konularında hep birlikte karar aldıkları, %45,9'nun parasal konularda hep birlikte karar aldıkları ve aile içi çalışma sorunlarında %70,5'i herkesin sözünün geçtiğini ifade etmiştir (Tablo 3).

Tablo 3. Ebelik Öğrencilerinin Aile Yapılarına İlişkin Bulgular (n=61)

Aile Yapılarına İlişkin Özellikler	Ebelik öğrencisi		
	n	%	
Ailenizin genel yapısı	Demokrat	15	24,6
	Koruyucu	32	52,5
	Diğer (otoriter, aşırı ilgili)	14	22,8
	Toplam	61	100

Tablo 3 (Devamı). Ebelik öğrencilerinin aile yapılarına ilişkin bulgular (n=61)

		Hep birlikte	45	73,8
Aile içinde siyasi konularda kimin sözü geçer	Anne ve baba	11	18	
	Sadece baba	5	8,2	
	Sadece anne	-	-	
	Toplam	61	100	
Aile içi sorunlarda kimin sözü geçer	Hep birlikte	37	60,7	
	Anne ve baba	14	23	
	Sadece baba	6	9,8	
	Sadece anne	4	6,6	
Toplam	61	100		
Aile içinde eğitim-öğretim konularında kimin sözü geçer	Hep birlikte	49	80,3	
	Anne ve baba	10	16,4	
	Sadece baba	2	3,3	
	Sadece anne	-	-	
Toplam	61	100		
Aile içinde parasal konularda kimin sözü geçer	Hep birlikte	28	45,9	
	Anne ve baba	18	29,5	
	Sadece baba	13	21,3	
	Sadece anne	2	3,3	
Toplam	61	100		
Aile içinde çalışma sorunlarında kimin sözü geçer	Hep birlikte	43	70,5	
	Anne ve baba	12	19,7	
	Sadece baba	6	9,8	
	Sadece anne	-	-	
Toplam	61	100		

Araştırmada çalışan ebelerin %41,5'nin genel aile yapısının demokrat olduğu, aile içi siyasi konularda %62,3'nün, aile içi sorunlarda %69,8'nin, eğitim-öğretim konularında %62,3'nün, parasal konularda %66'nın ve çalışma sorunlarında ise %64,2'nin kendisinin ve eşinin sözünün geçtiğini ifade etmiştir (Tablo 4).

Çalışmada ebeler ile çalışan ebelerin UF/EMI Eleştirel Düşünme Eğilim Ölçeğinden aldıkları alt boyut ve toplam puanların karşılaştırması incelendiğinde; her iki grup arasında (ebelik öğrencileri ve

çalışan ebeler) bilişsel olgunluk, yenilikçilik ve katılım alt boyutları ile toplam skorda gruplar arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır (U=1438,00, p>,05; U=1559,00, p>,05; U=1544,00, p>,05; U=1492,00, p>,05) (Tablo 5).

Tablo 4. Çalışan Ebelerin Aile Yapılarına İlişkin Bulgular (n=53)

Aile Yapılarına İlişkin Özellikler	Çalışan Ebeler		
	n	%	
Ailenizin genel yapısı	Demokrat	22	41,5
	Koruyucu	15	28,3
	Diğer (Aşırı ilgili, otoriter)	16	30,2
	Toplam	53	100
Aile içinde siyasi konularda kimin sözü geçer	Hep birlikte	7	13,2
	Benim ve Eşimin	33	62,3
	Eşim	5	9,4
	Benim	8	15,1
Toplam	53	100	
Aile içi sorunlarda kimin sözü geçer	Hep birlikte	6	11,3
	Benim ve Eşimin	37	69,8
	Eşim	-	-
	Benim	10	18,9
Toplam	53	100	
Aile içinde eğitim-öğretim konularında kimin sözü geçer	Hep birlikte	1	1,9
	Benim ve Eşimin	33	62,3
	Eşim	1	1,9
	Benim	18	34
Toplam	53	100	
Aile içinde parasal konularda kimin sözü geçer	Hep birlikte	3	5,7
	Benim ve Eşimin	35	66
	Eşim	4	7,5
	Benim	11	20,8
Toplam	53	100	
Aile içinde çalışma sorunlarında kimin sözü geçer	Hep birlikte	3	5,7
	Benim ve Eşimin	34	64,2
	Eşim	1	1,9
	Benim	15	28,3
Toplam	53	100	

Tablo 5. Ebelik Öğrencileri İle Çalışan Ebelerin UF/EMI Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırması (n=61, n=53)

Alt Boyutlar	Gruplar	N	Ort±SS*	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	Z	p
Bilişsel Olgunluk	Ebelik öğrencisi	61	28,2±4,83	60,43	3686,00	1438	-1,021	0,307
	Çalışan Ebeler	53	27,7±4,35	54,13	2869,00			
Yenilikçilik	Ebelik öğrencisi	61	27,52±4,74	56,56	3450,00	1559	-0,329	0,742
	Çalışan Ebeler	53	27,7±4,23	58,58	3105,00			
Katılımcı	Ebelik öğrencisi	61	43,06±8,08	58,69	3580,00	1544	-0,413	0,680
	Çalışan Ebeler	53	43,1±7,3	56,13	2975,00			
Toplam Skor	Ebelik öğrencisi	61	99,63±17,97	59,54	3632,00	1492	-0,708	0,478
	Çalışan Ebeler	53	98,6±15,3	55,15	2923,00			

*Ort±SS : Ortalama ± Standart Sapma

Ebelik öğrencilerinin mevcut durumu değerlendirip yorumlayabilmesi, doğru

kararlar verebilmesi ve eleştirel düşünme becerisine sahip olması kaliteli bakım

sunabilmek açısından önemlidir. Çünkü ebeler mesleği icra edilirken kritik karar verilmesi gereken birçok durum ile karşılaşılacaktır.³⁰Bu araştırmada ebelik bölümünde öğrenim görmekte olan öğrenciler ile klinikte çalışan ebelerin eleştirel düşünme eğilimlerinin değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır.

Çalışmada çalışan ebelerin (98,6±15,3) ve ebelik öğrencilerinin (99,63±17,97) UF/EMI Eleştirel Düşünme Eğilim Ölçeği toplam puan ortalamaları ile alt boyut puanları arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır (p>0,05). Hem çalışan ebelerin hem de ebelik öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilim düzeylerinin düşük olduğu tespit edilmiştir. UF/EMI Eleştirel Düşünme Eğilim Ölçeğinden alınabilecek en düşük puan 25, en yüksek puan ise 125'tir. Buna göre hem ebelik öğrencilerinin hem de çalışan ebelerin eleştirel düşünme eğilimlerinin yüksek olduğu söylenemez. Ebelik öğrencisi ile çalışan ebelerin alt boyut puan ortalamaları ile toplam skor ortalama puanları arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır (p>0.05). Çalışma yaşamında çeşitli karar verme süreçlerinin yaşanmasının eleştirel düşünme düzeyini geliştirdiği düşünülmektedir. Ancak çalışmamızda çalışan ebelerin eleştirel düşünme eğilimlerinin ebelik öğrencilerinden yüksek olmadığı saptanmıştır. Bu da hem geçmiş dönemlerdeki ebelik eğitiminin hem de mevcut ebelik eğitiminin eleştirel düşünme eğilimini olumlu yönde etkileyecek biçimde olmadığını göstermektedir.

Ülkemizde eleştirel düşünme düzeyi ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde; Aydın ve ark. (2013)'nın ebelik öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeyi ile ilgili yaptığı çalışmada sınıf seviyesi arttıkça eleştirel düşünme düzeylerinin arttığı, buna karşın Ertekin Pınar ve ark. (2017)'nin çalışmada ebelik öğrencilerinin sınıf seviyesi arttıkça iletişim becerilerinin arttığı ancak analitik düzeyde eleştirel düşünme becerilerinin 4.sınıfa göre 1.sınıfta daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Ulusoy ve arkadaşlarının (2016) sağlık yönetimi öğrencileri ile yaptığı çalışmada sınıf ve akademik not ortalaması arttıkça eleştirel

düşünme düzeyinin arttığını (p<0.05), Kahyaoğlu Süt ve Demir'in (2016) yapmış oldukları çalışmalarında ise ders durumu iyi olanların, orta ve düşük olanlara göre eleştirel düşünme düzeylerinin yüksek olduğu saptanmıştır.^{1,18-19,30} Çalışmamızda ebelik öğrencilerinin % 44,3'nün lisans eğitimindeki başarı düzeylerinin 'iyi', % 50,8'nin ise 'orta' olarak değerlendirdikleri tespit edilmiştir. Bu durumun ebelik öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimi ölçeğinden aldıkları puan ile paralel olduğu söylenebilir.

Ebelik öğrencileri açısından düşünüldüğünde okuma alışkanlığının yüksek düzeyde olması istenen bir durumdur. Çünkü kendini geliştiren, mesleki gelişimleri takip eden, eleştirel düşünen ebeler için henüz öğrenci iken bu özellikleri geliştirebilecek kitap okuma alışkanlığının kazanılmış olması önem arz etmektedir. Asi Karakaş ve ark. (2016) ve Akçakaya ve ark. (2012)'nin ebelik öğrencilerinin kitap okuma sıklığını incelediği çalışmada öğrencilerin %46,9'nun en son bir hafta önce kitap okudukları saptanmış ve ebelik öğrencilerinin kitap okuma düzeyinin yüksek olduğu ifade edilmiştir.¹³⁻¹⁴ Arslan ve ark. (2016)'nin yapmış olduğu çalışmada, yılda okunan kitap sayısı arttıkça eleştirel düşünme düzeyinin arttığı saptanmıştır.¹⁵ Evin Gencal ve Candan (2014)'nin öğretmen adayları ile yaptığı çalışmada da kitap okuma sıklığı arttıkça eleştirel düşünme düzeylerinin arttığı tespit edilmiştir.¹⁶ Asi ve ark. (2016)'nin araştırmasında ise öğrencilerin eleştirel düşünme düzeyi ile kitap okuma sıklığı arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve eleştirel düşünme eğilimi düşük olan öğrencilerin kitap okuma alışkanlığının daha az olduğu belirtilmiştir.¹³ Karasakaloğlu ve ark. (2012)'nin yapmış oldukları çalışmalarında kitap okuma sıklığı arttıkça eleştirel düşünme puanlarının da arttığını ifade etmişlerdir.¹⁷ Yapılan bu çalışma sonuçları ile kitap okurken eleştirel bir şekilde okumayı gerçekleştirmenin önemi vurgulanmıştır. Okunan kitap sayısından bağımsız olarak "eleştirel" bir şekilde okuma gerçekleştirilmesi ile sorgulama ve anlam çıkarma becerilerini gelişmesinin sağlandığı

düşünülmektedir. Çalışmamızda ebelik öğrencilerinin ‘sık sık’ kitap okuduğunu ifade eden öğrenci oranı %37,7, ‘bazen’ kitap okuduklarını ifade edenlerin oranı ise %50,8’dir. Ebelik öğrencilerinin kitap okuma sıklığının yüksek olduğu söylenebilir. Ancak araştırmamızda çalışan ebelerin kitap okuma sıklığının oldukça az olduğu tespit edilmiştir. Öğrencilikte daha çok kitap okunduğu, çalışma hayatının kişiler üzerine yüklediği ağır sorumluluklar yüzünden kendilerini geliştirmek için yeterli zaman ayıramamalarından dolayı bu durumu olumsuz etkilediği söylenebilir.

Öğrencilerin eleştirel düşünme düzeyini etkileyen faktörlerin incelendiği bazı çalışmalarda sosyo-kültürel etkinliklere katılım sağlayan öğrencilerin eleştirel düşünme düzeylerinin diğer öğrencilere göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.^{12,18} Atay ve ark. (2009)’nın çalışmasında ebelik öğrencilerinin sosyal etkinliklere katılma durumlarının eleştirel düşünme düzeylerini istatistiksel olarak anlamlı düzeyde etkilediği belirlenmiştir.¹⁹ Çalışmamızda ebelik öğrencileri ve çalışan ebelerin sosyal etkinliklere katılım düzeyi yüksek bulunmuştur. Çalışmamız ve diğer araştırma sonuçlarına göre sosyal etkinliklere katılım oranının yüksek olmasının eleştirel düşünme düzeyini olumlu yönde etkilediği düşünülebilir.

Aydın ve ark. (2013)’nın ebelik öğrencilerinin eleştirel düşünme düzeyi ile ilgili yaptığı çalışmasında aile içi söz sahibi olma durumunun eleştirel düşünme düzeyini olumlu etkilediği saptanmıştır.¹¹ Çalışmamızda ebelik öğrencilerinin genel aile yapısının daha çok koruyucu olduğu, aile içinde siyasi konular, sorunlar, eğitim öğretim konuları, parasal konular ve çalışma ile ilgili sorunlarda yüksek oranda ailede herkesin söz sahibi olduğu belirlenmiştir. Çalışan ebelerin genel aile yapısının daha çok demokrat olduğu, aile içinde siyasi konular, sorunlar, eğitim öğretim konuları,

parasal konular ve çalışma ile ilgili sorunlarda yüksek oranda eşinin ve kendisinin söz sahibi olduğu tespit edilmiştir. Çalışmamıza katılan ebelik öğrencilerinin anne-babalarının eğitim düzeylerinin düşük olması, ailelerinin koruyucu yapıda olmaları, öğrencilerin aile içi konularda daha çok söz sahibi olmadıkları ve eleştirel düşünme eğilimlerinin düşük olduğu düşünüldüğünde çalışmamızın Aydın ve ark. (2013)’nın çalışması ile paralellik gösterdiği söylenebilir.

Ebelik bakım uygulamalarında, mesleğin profesyonel olarak yapılabilmesi için eleştirel düşünme ve karar verme becerilerinin geliştirilmesine oldukça önemlidir. Bu bağlamda ebelik eğitim sisteminde değişim zorunlu hale getirmiştir.²⁰ Arslan ve ark. (2016)’nın çalışmasında eleştirel düşünme dersini almanın eleştirel düşünme düzeyini etkilemediği, ancak eleştirel düşünme dersini almanın gerekli olduğunu düşünen öğrencilerin aksini düşünen öğrencilere göre ölçek puanının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.¹⁵ Kahyaoğlu Süt ve Demir (2016)’in çalışmasında ise eleştirel düşünme dersi alanların almayanlara göre eleştirel düşünme düzeylerinin yüksek olduğu saptanmıştır.¹ Çalışmamızda ebelik öğrencilerinin tamamına yakını eleştirel düşünme dersi almamaktadır. Ülkemizde yapılan çalışma sonuçları göz önüne alındığında ebelik eğitim müfredatına eleştirel düşünme dersinin eklenmesi, öğrencilerin eleştirel düşünme düzeylerini olumlu yönde etki edeceği düşünülebilir.

Eleştirel düşünme becerilerinin gelişmesi tüm sağlık çalışanları için önemli ve gereklidir.²¹ Ebelik mesleği toplumun sağlık bakım ihtiyaçlarını karşılamada oldukça önemlidir. Ebelik mesleği klinik uygulamalarda karmaşık pek çok problem ile karşılaşmaktadır. Bu problemlerin çözümü içinde otonomi, karar verme, eleştirel düşünme, iletişim ve problem çözme yeteneklerine ihtiyaç duyulmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak; çalışmamıza dahil olan klinikte çalışan ebeler ile 3.ve 4. Sınıf ebelik öğrencilerinin eleştirel düşünme eğilimlerinin yüksek olmadığı belirlenmiştir. Ebelik öğrencilerine lisans eğitimi süresince eleştirel düşünebilmeyi öğretmek esastır. Çünkü ebelik mesleğini icra edecek olan bu sağlık profesyonellerinin bilişsel beceriyi kazanarak klinik uygulamalarda daha iyi performans sergilemeleri, toplumun temel yapı taşı olan kadın ve çocukların sağlık

seviyelerini en üst düzeye taşımalarına zemin hazırlayacaktır.²³

Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda; (a) ülkemizde lisans düzeyinde olan ebelik mesleğinin eğitim metotlarının yeniden değerlendirilmesi, (b) eğitim müfredatlarına vaka sunumu ile entegre olacak şekilde eleştirel düşünme becerilerini geliştirecek eğitim modellerinin eklenmesi ileride alanda çalışacak olan ebelik öğrencilerin eleştirel düşünme eğilimlerini olumlu yönde etkileyecektir.

KAYNAKLAR

1. Kahyaoğlu Süt, H. ve Demir, N.G. (2016). "Ebelik Bölümü Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Eğilim Düzeyleri ve Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi." Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 1(2), 58-76.
2. Facione, P.A. (1990). "Critical Thinking: A Statement of Expert Consensus for Purposes of Educational Assessment and Instruction. Millbrae." CA: California Academic Press.
3. Qing, Z, Ni, S. and Hong, T. (2010). "Developing Critical Thinking Disposition by Task-Based Learning in Chemistry Experiment in Teaching." Procedia Soc Behav Sci, 4561-4570.
4. Profetto-Mcgrath, J. (2003). "The Relationship of Critical Thinking Skills and Critical Thinking Dispositions of Baccalaureate Nursing Students." J Adv Nurs, 43, 569-577.
5. Zhang, L.F. (2003). "Contributions of thinking styles to critical thinking dispositions." J Psychol, 137, 517-543.
6. Worrell, J.A. and Profetto-McGrath J. (2007). "Critical thinking as an outcome of context-based learning among post rn students: a literature review." Nurse Educ Today, 27, 420-426
7. Şendir, M. (2013). "Kadın Sağlığı Hemşireliği Eğitiminde Simulasyon Kullanımı." İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi, 21(3), 205-212.
8. Ozdelikara, A, Bingol G. and Gorgen, O. (2012). "Critical Thinking Tendency of Nursing Students and Factors Influencing This." IUFN Hem J, 20, 219-226.
9. Bowles, K. (2000). "The Relationship of Critical-Thinking Skills and The Clinical Judgement Skills of Baccalaureate Nursing Students." Journal of Nursing Education, 39(8), 373-376. doi: 10.3928/0148-4834-20001101-09
10. Eslami, A.R. and Maarefi, F. (2010). "A Comparison of The Critical Thinking Ability in The First and Last Term Baccalaureate Students of Nursing and Clinical Nurses of Jahrom University of Medical Sciences in 2007." Journal of Jahrom University of Medical Sciences, 8(1), 37-45.
11. Hunter, L.P. and Lops, V.R. (1994). "Critical Thinking and The Nurse-Midwifery Management Process." J Nurse Midwifery, 39(1), 43-46.
12. Jones, M. (2008). "Developing Clinically Savvy Nursing Students: An Evaluation of Problem-Based Learning in An Associate Degree Program." Nursing Education Perspectives, 29 (5), 278-283.
13. Jiménez-Gómez, M.A, Cárdenas-Becerril, L, Velásquez-Oyola, M.B, Carrillo-Pineda, M. and Barón-Díaz, L.Y. (2019). "Reflective and Critical Thinking in Nursing Curriculum. Rev." Latino-Am. Enfermagem, 27:e3173. doi: 10.1590/1518-8345.2861.3173)
14. Carter, A.G, Creedy, D.K. and Sidebotham, M. (2015). "Evaluation of Tools Used To Measure Critical Thinking Development in Nursing and Midwifery Undergraduate Students: A Systematic Review." Nurse Education Today, 35(7), 864-874.
15. Karadağ, M, Alparşlan, Ö. ve İşeri, Ö.P. (2018). "Ebelik ve Hemşirelik Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Eğilimleri ve Öğrenme Stilleri." Cukurova Med J, 43(1), 13-21.
16. Irani, T, Rudd, R, Gallo, M, Ricketts, J, Friedel, C. and Rhoades, E. (2007). "Critical Thinking Instrumentation Manual," http://step.ufl.edu/resources/critical_thinking/ctmanual.pdf adresinden erişildi (Erişim tarihi: 05.01.2021).
17. Ertaş Kılıç, H. ve Şen, A.İ. (2014). "UF/EMI Eleştirel Düşünme Eğilimi Ölçeğini Türkçeye Uyarlama Çalışması." Eğitim ve Bilim, 39(176), 1-12. doi: 10.15390/EB.2014.3632
18. Aydın, M, Yurdakul, M. ve Erdoğan, S. (2013). "Ebelik Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Düzeyleri ve Etkileyen Faktörler." Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi, 2(1), 30-35.
19. Ulusoy, H, Tosun, N. ve Aydın, J.C. (2016). "Sağlık Yönetimi Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme, Boyun Eğici Davranışlar ve Otonomi Düzeyleri." Sağlık ve Ebelik Yönetimi Dergisi, 3(1), 8-17.
20. Asi Karakaş, S, Şahin Altun, Ö, Ekinci, M, Olçun, Z. ve Taşkın, M. (2016). "Ebelik Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Düzeyleri ve Kitap Okuma Alışkanlıkları Arasındaki İlişki." Anadolu Ebelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 19(2), 116-121.
21. Akçakaya, M, Demir, T, Gündoğan, S, Işık, A, Şenol, R, Türksoy, İ. ve Akkaş, Ö. (2012). "Hemşirelik Öğrencilerinin Kitap Okuma Alışkanlığına İlişkin Tutumları: Bir Sağlık Yüksekokulu Örneği." İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi, 20(2), 20-28.
22. Arslan, Ş.F. ve Ancın, V. (2016). "Evaluation of Critical Thinking Tendency Among Students of Vocational School of Medical Services." Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9(2),73-99.
23. Evin Gençal, İ. ve Güzel Candan, D. (2014). "Öğretmen Adaylarının Eleştirel Düşünme Eğilimleri ve Yanıttıcı Düşünme Düzeylerinin İncelenmesi." Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi, 4(8), 55-68.
24. Karasakaloğlu, N, Saracaloğlu, A. ve Yılmaz Özelçi S. (2012). "Türkçe Öğretmeni Adaylarının Okuma Stratejileri,

- Eleştirel Düşünme Tutumları ve Üst Bilişsel Yeterlilikleri.” Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 13(1), 207-221.
25. Kaya, H. (1998). “Üniversite Öğrencilerinde Akıl Yürütme Gücü.” Uluslararası Katılımlı VI. Ulusal Ebelik Kongresi Kitabı, Damla Matbaacılık, Ankara.
26. Atay, S, Ekim, E, Gökçaya, S. ve Sağım, E. (2009). “Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Düzeyleri.” Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Dergisi, 39-46.
27. Dirimeşe, E. (2006). “Hemşirelerin ve Öğrenci Hemşirelerin Eleştirel Düşünme Eğilimlerinin İncelenmesi.” Yüksek lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
28. Ip, W.Y, Lee, D.T.F, Lee, I.F.K, Chau, J, Wootton, Y.S.Y. and Chang, A. (2000). “Disposition Towards Critical Thinking: A Study of Chinese Undergraduate Nursing Students.” Journal of Advanced Nursing, 32 (1), 84-90.
29. Çelenk, O. ve Topoyan, M. (2017). “Bir Üniversite Hastanesinde Görevli Hemşirelerin Problem Çözme Beceri Düzeylerinin İncelenmesi.” Dokuz Eylül Üniversitesi Ebelik Fakültesi Elektronik Dergisi, 10(4), 251-259.
30. Zenobia, C. (2013). “A Systematic Review of Critical Thinking in Nursing Education.” Nurse Education Today, 33, 236-240.